

שֶׁל תַּפְלוֹת בְּיוֹם, כְּשֶׁמִּתְכַּנְּסִים
יִשְׂרָאֵל לְשִׁבַּח לְיוֹצְרָם בְּכָל תַּפְּלָה
וּתְפִלָּה.

בֹּא תִשְׁמַע, אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר
רַב, בְּבִקְרָה, כְּשֶׁהַחֲמָה זֹרַחַת, הוּא
זְמַן הַתְּפִלָּה וְהַבְּקָשָׁה שֶׁל יִשְׂרָאֵל,
וּמִשֵּׁשׁ שָׁעוֹת וְלִמְעָלָה עַד תִּשְׁעֵי
שָׁעוֹת, זְמַן תְּפִלַּת הַמִּנְחָה.
וּמִשִּׁשְׁשָׁקְעָה הַחֲמָה עַד שֶׁתַּחֲשֹׁף -
תְּפִלָּה אַחֲרוֹנָה. שָׁאֵמַר רַבִּי
יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן
אָמַר רַב, מִשִּׁשְׁשָׁקְעָה הַחֲמָה עַד
שִׁירָאוֹ שְׁנֵי כֹוכְבִים - זְמַן תְּפִלָּה
הָאַחֲרוֹנָה.

שֶׁבֶךְ שְׁנֵינוּ, מִשִּׁירָאוֹ שְׁנֵי כֹוכְבִים
הוּא תְּחִלַּת מִשְׁמֶרֶת רֵאשׁוֹנָה,
שְׁבָאִים הֵרֵאשׁוֹנָה שֶׁל מְלָאֲכֵי
הַשָּׁרַת, וּמִמְתִּינִים לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל
עַד אוֹתָהּ שָׁעָה, וְאִזּוֹ מִתְחִילִין
לוֹמַר שִׁירָה. וְנִנְעָלִים כָּל הַשְּׁעָרִים
מִתְשַׁבְּחָתֶם שֶׁל מִטָּה, וְאִין
שְׁעָרִים נִפְתָּחִים אֶלָּא לְמְלָאֲכֵי
הַשָּׁרַת הָאוֹמְרִים שִׁירָה.

וְהֵאֵם אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוִּי
כִּי? וְהֵרִי שְׁנֵינוּ, כָּל הַקּוֹרָא
בַּתּוֹרָה בְּלִילָה, הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
מוֹשֵׁף עָלָיו חוּט שֶׁל חֶסֶד בְּיוֹם,
שְׁנֵאֵמַר (תהלים מב) יוֹמָם יִצְוֶה ה'
חֶסֶד, מִשׁוּם שֶׁבְּלִילָה שִׁירָה
עִמִּי, וְכֵאֵן אִמְרָתֶם שְׁנִנְעָלִים כָּל
הַשְּׁעָרִים לְמִטָּה?

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, שָׁם, בְּמָה
אוֹמְרִים? כְּשִׁסִּים אֵת כָּל
הַתְּשַׁבְּחוֹת בְּיוֹם, וּמִחֲצוֹת הַלֵּילָה
וְהַלְאָה שְׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה. מָה
הַטַּעַם? מִשׁוּם שֶׁבִּשְׁעָה הַהִיא
יוֹצֵא הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מֵאוֹתָם
הָעוֹלָמוֹת שְׁכּוֹסֵף בָּהֶם, וְהוֹלֵךְ
לְהַשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַצְּדִיקִים בְּגַן
עֵדֶן. וְהֵינּוּ מֵה שָׁאֵמַר דָּוִד (תהלים
קיט) חֲצוֹת לַיְלָה אָקוּם לְהוֹדוֹת
לָךְ.

שֶׁמְדַבְּרֵנוּ, כְּשֶׁהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
נִכְנָס עִם הַצְּדִיקִים בְּגַן עֵדֶן, עַל הַחֲצוֹת וְלִמְעָלָה, עַל הַחֲצוֹת וְלִמְטָה מֵהֶם, כְּלָם נִפְתָּחִים,

בְּיוֹם, שְׁמִתְכַּנְּפִין יִשְׂרָאֵל לְשִׁבַּח לְיוֹצְרָם, בְּכָל
תְּפִלָּה וּתְפִלָּה.

תָּא שְׁמַע, אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר רַב, בְּצַפְרָא
כְּשֶׁהַחֲמָה זֹרַחַת הוּא זְמַן תְּפִלָּה וּבְעוֹתָא
דְּיִשְׂרָאֵל. וּמִשֵּׁשׁ שָׁעוֹת וְלִמְעָלָה עַד תִּשְׁעֵי
שָׁעוֹת, זְמַן תְּפִלַּת הַמִּנְחָה. וּמִשִּׁשְׁשָׁקְעָה הַחֲמָה,
עַד שֶׁתַּחֲשֹׁף, תְּפִלָּה הָאַחֲרוֹנָה. דָּאֵמַר רַבִּי
יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר רַב,
מִשִּׁשְׁשָׁקְעָה הַחֲמָה, עַד שִׁירָאוֹ שְׁנֵי כֹוכְבִים,
זְמַן תְּפִלָּה הָאַחֲרוֹנָה.

דְּהָכִי תְּגִינֵן, מִשִּׁירָאוֹ שְׁנֵי כֹוכְבִים, הוּא תְּחִלַּת
מִשְׁמֶרֶת רֵאשׁוֹנָה, שְׁבָאִים כַּת הֵרֵאשׁוֹנָה
שֶׁל מְלָאֲכֵי הַשָּׁרַת, וּמִמְתִּינִים לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל,
עַד אוֹתָהּ שָׁעָה, וְאִזּוֹ מִתְחִילִין לוֹמַר שִׁירָה.
וְנִנְעָלִים כָּל הַשְּׁעָרִים מִתּוֹשַׁבְּחָתָן שֶׁל מִטָּה,
וְאִין שְׁעָרִים נִפְתָּחִים, אֶלָּא לְמְלָאֲכֵי הַשָּׁרַת
הָאוֹמְרִים שִׁירָה.

וְכִי אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוִּי הָכִי, וְהֵא תְּנֵן,
כָּל הַקּוֹרָא בַּתּוֹרָה בְּלִילָה, הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ
הוּא מוֹשֵׁף עָלָיו חוּט שֶׁל חֶסֶד בְּיוֹם, שְׁנֵאֵמַר
(תהלים מב ט) יוֹמָם יִצְוֶה ה' חֶסֶד, מִשׁוּם דְּבְּלִילָה
שִׁירָה עִמִּי. וְהָכֵא אִמְרִיתוּ דְּנִנְעָלִים כָּל
הַשְּׁעָרִים לְמִטָּה.

אָמַר ר' יְהוֹשֻׁעַ, הָתֵם בְּמֵאֵי קְאֵמְרִי, כְּשִׁסִּים
כָּל תּוֹשַׁבְּחָתָן בְּיוֹם. וּמִפְּלִגּוֹתָא דְּלִילָא
וְלֵהֲלָאָה, דְּעָסִיק בַּתּוֹרָה. מֵאֵי טַעְמָא. מִשׁוּם
דְּבִהֵיא שְׁעֵתָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא נִפִּיק מֵאִינוּן
עוֹלָמוֹת דְּכִסְיָה בְּהוּ, וְאִזִּיל לְאַשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם
צְדִיקָא בְּגַנְתָּא דְּעֵדֶן. וְהֵינּוּ דָּאֵמַר דָּוִד (תהלים
קיט סב) חֲצוֹת לַיְלָה אָקוּם לְהוֹדוֹת לָךְ.

דְּתֵנָּא, כְּשֶׁהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נִכְנָס עִם
הַצְּדִיקִים בְּגַן עֵדֶן, כָּל שְׁעָרֵי שָׁמַיִם
נִכְנָס עִם הַצְּדִיקִים בְּגַן עֵדֶן, כָּל שְׁעָרֵי שָׁמַיִם לְמְעָלָה, עַל הַחֲצוֹת וְלִמְטָה מֵהֶם, כְּלָם נִפְתָּחִים,

והוא עת רצון לעסק בתורה.
ואותם הפתות של מלאכי השרת,
וכל הבשמים של גן עדן,
והצדיקים, כלם פוצחים רנה
לפני מי שאמר והיה העולם. זהו
שפתוב (שם קמ) אף צדיקים יודו
לשמה. אימתי צדיקים יודו
לשמה? כשיושבים ישרים את
פניה, שהוא בשעה שיושבים
לפניו בגן עדן.

וכת שלישית של מלאכי השרת
אומרת שירה לפניו עד שיבקע
השחר. ויש חובה לישראל,
בשעה שעולה עמוד השחר,
לקום ולהתגבר בפירות
ותשבחות לפני הקדוש ברוך
הוא. מה הטעם? משום
שנושאים שירה אחר מלאכי
השרת, והקדוש ברוך הוא מצוי
למטה עמם. זהו שפתוב (משלי
ח) ומשחרי ימצאנו. ואמר רבי
יהודה, ובלבד שלא יפסיק
משיתחיל, עד שיתפלל
כשהחמה זורחת.

אמר רבי יוחנן אמר רב,
כשהקדוש ברוך הוא יוצא
מאותם העולמות שפוסף בהם
ובא להפגם עם הצדיקים בגן
עדן, הוא ממתין ורואה. אם
שומע קול העוסק בתורה - הקול
ההוא נוח לפניו מכל השירות
והתשבחות שאומרים מלאכי
השרת למעלה. זהו שפתוב (שיר
השירים ו) אל גנת אגוז ירדתי
לראות. מה לראות? אותם
העוסקים בתורה.

אמר רבי יצחק, וכי גן עדן הוא
נקרא גנת אגוז? אמר לו רבי
יוחנן, כן, נקרא גנת אגוז, כלומר
גנת עדן. מה האגוז הוא סתום
מכל עבריו ויש עליו כמה
קלפות, כך עדן של מעלה הוא
סתום מכל עבריו, ויש עליו כמה
שמירות, שלא שלטו לראות לא

למעלה, על החיות ולמטה מהם, כולם
נפתחים, והוא עת רצון לעסוק בתורה.

ואותם פתות של מלאכי השרת, וכל בוסמי
גן עדן, והצדיקים, כולם פוצחים רנה,
לפני מי שאמר והיה העולם. הדא הוא דכתיב,
(שם קמ"א) אף צדיקים יודו לשמה. אימתי צדיקים
יודו לשמה? כשיושבים ישרים את פניה, והוא
בשעה שיושבין לפניו בגן עדן.

וכת שלישית של מלאכי השרת אומרת שירה
לפניו, עד שיבקע השחר. ויש חובה
לישראל, בשעה שעולה עמוד השחר, לקום
ולהתגבר בפירות ותשבחות לפני הקדוש
ברוך הוא. מאי טעמא משום דנסבין שירתא
בתר מלאכי השרת, והקדוש ברוך הוא מצוי
למטה עמם. הדא הוא דכתיב, (משלי ח ז)
ומשחרי ימצאנו. ואמר רבי יהודה ובלבד
שלא יפסיק משיתחיל, עד שיתפלל כשהחמה
זורחת.

אמר רבי יוחנן אמר רב, כשהקדוש ברוך הוא
יוצא מאותן העולמות דכסיף בהו, ובא
להפגם עם הצדיקים בגן עדן, הוא ממתין
ורואה אם שומע קול העוסק בתורה, דתנן
ההוא קלא ניחא קמיה, מפל שירין ותושבחו
דאמרי מלאכי השרת לעילא. הדא הוא דכתיב
(שה"ש ו י"א) אל גנת אגוז ירדתי לראות, מאי
לראות, אותם העוסקים בתורה.

אמר רבי יצחק, וכי גן עדן הוא נקרא גנת
אגוז. אמר ליה ר' יוחנן, כן, נקרא גנת
אגוז. כלומר גנת עדן, מה האגוז הוא סתום
מכל עבריו, ויש עליו כמה קליפות. כך עדן
של מעלה, הוא סתום מכל עבריו, ויש עליו
כמה שמירות, שלא שלטו לראות, לא מלאך,
ולא שרף, ולא חשמל, ולא עין נביא, ולא

מלאך, ולא שרף, ולא חשמל, ולא עין נביא, ולא חוזה, שכתוב (ישעיה סד) עין לא ראתה אלהים וזולתך.

אמר רבי שמעון, אני הייתי לפני רבי ברוקא, והיה אומר, כעת אֶזְכֶּה לְמַעַלְת גַּנְת אַגּוּז עִם חֲסִידֵי יִשְׂרָאֵל. ולא הייתי יודע מה הוא, עד ששמעתי את מה שאמר רבי יוחנן בן זכאי, קרא הקדוש ברוך הוא לגן עדן גנת אגוז. מה האגוז קלפה אחר קלפה ופריו מבפנים, כך עדן עולם אחר עולם והוא מבפנים.

למד רבי שמעון, הגן הזה מאין נטוע? הקדוש ברוך הוא נטע אותו מתחתיו של עדן. שאם תאמר שזה כנגד זה בשוה - אי אפשר, אלא הגן בארץ, ועדן עליו מלמעלה. ומאין תמציתו של הגן? מעדן הוא.

אמר לו רבי יהודה, לדבריה, מה שכתוב (בראשית ב) ונהר יצא מעדן להשקות את הגן, היה לו לומר ונהר יורד מעדן להשקות את הגן, שמשמע שמלמעלה יורד למטה לגן. אלא, אמר רבי שמעון, עדן למטה - ועדן למעלה. גן למעלה - גן למטה. ושניהם מכונים זה כנגד זה, והקדוש ברוך הוא נטע זה מתחת זה.

וכי הוא נטע אותו ממש? בן, שאמר רבי יהודה, על שאין מטעותיו כשאר מטעות, והם מבחרים משאר מטעות, הוא היה מטע ה', כמו שנאמר (ישעיה סא) מטע ה' להתפאר, כלומר לשבח, וזהו להתפאר. כלומר, אין זה כי אם מטע ה' ולא מאחר.

אמר רבי יעקב בר אידי, על כל פנים מטע ה' הוא, שנטע שם כל עץ נחמד למראה. והוא נטע. אלא פשהוציאה הארץ אילניה ופירותיה, הוציאה בתחלה בגן עדן,

חוזה, דכתיב (ישעיה סד ג) עין לא ראתה אלהים וזולתך.

אמר רבי שמעון, אגא הוית קמי דר' ברוקא, והיה אומר, פדין אזכה למעלת גנת אגוז עם חסידי ישראל. ולא הוה ידענא מאי הוא. עד דשמענא להא דאמר רבן יוחנן בן זכאי, קרייה הקדוש ברוך הוא לגנתא דעדן גנת אגוז, מה האגוז קליפה אחר קליפה, ופריו מבפנים. כך עדן, עולם אחר עולם, והוא מבפנים.

תאני ר' שמעון, הגן הזה מאין נטוע. הקדוש ברוך הוא נטע אותו מתחתיו של עדן. דאי תימא שזה כנגד זה בשוה, אי אפשר, אלא הגן בארץ, ועדן עליו מלמעלה. ומאין תמציתו של גן, מעדן הוא.

אמר ליה ר' יהודה, לדבריה, מאי פתיב ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, היה לו לומר ונהר יורד מעדן להשקות את הגן, דמשמע דמלמעלה יורד למטה לגן. אלא אמר רבי שמעון, עדן למטה, ועדן למעלה. גן למעלה, גן למטה. ושניהם מכונים זה כנגד זה, והקדוש ברוך הוא נטע זה מתחת זה.

וכי הוא נטעו ממש, בן. דאמר רבי יהודה, על שאין מטעותיו כשאר מטעות, והם מובחרים משאר מטעות, הוא היה מטע ה', כמה דאתא אמר, (ישעיה סא ג) מטע ה' להתפאר, כלומר לשבח, וזהו להתפאר, כלומר אין זה כי אם מטע ה' ולא מאחר.

אמר רבי יעקב בר אידי, על כל פנים מטע ה' הוא, שנטע שם כל עץ נחמד למראה. והוא נטע. אלא פשהוציאה הארץ אילניה ופירותיה, הוציאה בתחלה בגן עדן,